

הרב שריה דבליצקי
מח"ס זה השלחן, קיצור הל' מועדים ועוד
בני ברק

פסקים דינים ומנהגים

לחודש ניסן, ליל הסדר, תפלות החג, שביעי של פסח,

מרשימות ידידי הגאון רבי יוסף שוב שליט"א, מורה צדק בירושלים עיה"ק ובמודיעין עילית. ממה
שהשבתי לו ועברתי עליהן

חודש ניסן	ח.
א. בברכת החודש בחודשי חשון וניסן אומרים ולגשמים בעתם. (עי' וזרח השמש עמ' כז סע' לא).	ה. מותר לומר על כלי שזה לפסח ואינו דומה לעופות ודגים.
ב. יש נוהגים שלא לאכול מצה ל' יום קודם פסח, ויש נוהגים שלא לאכול מצה מר"ח ניסן, ויש נוהגים שלא לאכול רק בע"פ כמעיקר הדין. ואף מצה של חמץ אין אוכלים, אבל מצה ברייט אפשר לאכול, ובערב פסח יש להחמיר.	ט. ראוי לברך ברכת האילנות ברוב עם וכן אנו נוהגים לברך ברכת האילנות בר"ח ניסן לאחר התפילה כל המניין ביחד, אולם אם אין לו מנין ומזדמן לו לברך שיברך דמעלת זריזין מקדימין עדיף על מעלת ברוב עם. (ע"ע בדיני ברכת האילנות הנדפס בהגש"פ יקרא דאורייתא עמ' טז).
ג. יש נוהגים לעלות לקבר בחודש ניסן ויש שאינם עולים לקבר בחודש ניסן וראוי שלא לעלות, ואם חל יום השבעה והשלושים בחודש ניסן יעלו פעם אחת בב' אייר. ומי שנהג ללכת ביארצייט בחודש ניסן לבית הקברות שימשיך ללכת.	י. לכאורה אין ענין לדקדק לברך ברכת האילנות בשדות שמחוץ לעיר.
ד. בזמנים שאסור להספיד בהם יש להחמיר שגם לא לומר רק דברי התעוררות לכבוד המת.	יא. צ"ע אם אפשר לברך ברכת האילנות על עציץ שאינו נקוב.
ה. קריאת הנשיאים אני נוהג לקרוא בציבור מתוך חומש ביי"ב הימים הראשונים של חודש ניסן כל יום נשיא של יום אחד מפרשת נשא.	יב. נשים לא נהגו ללכת לברך ברכת האילנות ורק אם בממילא היא רואה אילנות שמלבליים בחודש ניסן צריכה לברך ברכת האילנות.
ו. בשבתות של חודש ניסן לפני פסח אין אומרים אב הרחמים.	יג. קטן שהגדיל בחודש ניסן ראוי שימתין מלברך ברכת האילנות עד שיגדיל ואם יש חשש שכבר לא יהיה פרחים עד שיגדיל כגון בשנה מעוברת שיברך אף לפני הבר מצוה.
ז. בכל הימים שאין אומרים תחנון אף כל חודש ניסן וחודש תשרי מאחרי יו"כ פסח שני וז' ימים שלאחר שבועות יש לומר שיר המעלות קודם ברכת המזון ואין אומרים אז על נהרות בבל.	יד. אפית מצות אמר כל מה שאעשה היום יהא לשם מצת מצוה ושקעה החמה באמצע עבודתו אמרינן דבלשון בני אדם מתפרש שפיר שהכוונה גם על ההמשך דזה מקרי אצלם היום ואי"צ לומר מפורש גם על מה שעושה אחר השקיעה.

מוריה, שנה שלושים ושש, גליון ד—ו (תכד—תכו), ניסן תשע"ח ♦

- טו.** הנותן מים לקמח שאומר בכל פעם שנותן המים לשם מצת מצוה, ופעם אחת שכח מלומר וגם לא אמר מתחילה כל מה שאעשה היום יהא לשם מצת מצוה מ"מ כיון שאמר בתחילה והוא עסוק בזה ולא הפסיק בדבר אחר אמרינן על דעת הראשונה הוא עושה.
- טז.** מאפית מצות שאין משתמשים בו כל השנה רק כמה חדשים לפני פסח יש לקבוע שם מזוזה בלי ברכה.
- הגעלת כלים**
- יז.** אין נוהגים להדר בהא דמובא בביאור הלכה (סי' תנ"ב סעי' א' ד"ה שאין) בשם המהרי"ל ומטה משה דהמהדרין שכשרוצין להגעיל כלים מחמץ פוסקין מלהשתמש בהם חמץ ג' ימים מקודם, רק ממתינים מעת לעת.
- יח.** אין אנו נוהגים להגעיל את כל הכלים החדשים של פסח כשאין בזה חשש שמרחו את זה בשומן מן החי.
- יט.** כלי המיוחד לבישול פתיתים או דייסא וכדו' שלא נשאר רוטב בסוף הבישול או סיר טשולנט שנשרף לפעמים לכאורה דינו כמחבת שלדעת הרמ"א דינו בליבון קל לכתלחילה. אולם למעשה לא ראינו שמחמירים בזה.
- כ.** את הברזים במטבח יש להכשיר לפסח ע"י עירוי מכלי ראשון ואפשר להקל בזה אף כשהברזים הם מפלסטיק.
- כא.** טבעות שעל ידי הנשים שמתעסקות בכל ימות השנה בתבשילין וכדו' ראוי להגעילם לפני פסח שאולי נגעו במשך השנה בגוש חמץ חם.
- כב.** גביעים שמשתמשים בו כל השנה ורוצה להשתמש בו בפסח יש להגעילם דאולי בלע חמץ במשך השנה ע"י חמץ חם או ע"י שהיה כבוש בו פירורי חמץ. ואף שזה רק ספק מגעילים את זה בדוד של כלים ישנים ולא בדוד של הכלים חדשים.
- כג.** כלי המיועד להרתחת מים כמו קומקום וכדו' ורוצה להכשירו לפסח ונצטברה
- בתוכה אבן סיד לבנה קשה שקשה להורידה יש לחוש שמא נכנס פירור חמץ ונתכסה ע"י האבן או בלע חמץ לפני שנתכסה ע"י האבן וחייבים להסיר את האבן לפני ההגעלה.
- כד.** מיחם שהצטבר אבן בתוכו או כלים עם ידיעות קבועות ואינו יכול לפרק את הידיות ויש שם לכלוך אי אפשר להגעיל אותם כך ויש לעשות שם ליבון.
- כה.** כשמגעילים את השיש והשלחנות לפסח יש להגעיל עם כלי של חמץ שאינו בן יומו, ולא עם כלי של פסח.
- כו.** מי שיש לו סתימות וכתרים בשיניים אעפ"כ יכול לאכול חמץ חם וחרף בפסח ואף אין צריך להקפיד שלא לאכול חמץ חם וחרף כ"ד שעות קודם זמן איסור חמץ.
- כז.** בן אשכנז המתארח בפסח אצל בן ספרד שהכשיר את כליו של חמץ לפסח כפי רוב שימוש כדעת המחבר מותר לבן אשכנז לאכול אצלו ולהשתמש בכליו. וצ"ע.
- כח.** המניחים חלות על גבי המיחם בשבת כדי לחממם ורוצים להגעיל את המיחם לפסח יש לעיין אם מועיל לכיסוי הכלי הגעלה כיון דבלע שלא ע"י משקה. ואולי יש להקל בצירוף של אינו בן יומו. והתירא כבלע ורוב תשמישו, ואם יש לחשוש יש לחשוש על כל המיחם.
- כט.** כלי דורלקס ופיירקס (כלי זכוכית החסין נגד אש שאפשר לבשל בו ע"ג האש ואינו מתבקע) יש להחמיר שדינם ככלי זכוכית ולא מהני להם הגעלה לדעת הרמ"א, וכן יש להחמיר בזה שאין דינם ככלי זכוכית שדי להם בשטיפה.
- ל.** אפשר להגעיל כלים במים שהוחמו ע"י כח החשמל ואין דינם כחמי טבריה. (א"ה, עיין באורך בשו"ת שומע ומוסיף פסח).
- לא.** אפשר לשלוח קטן להגעלת כלים כיון דאין מגעילין כלים בני יומן לכן כל הגעלת כלים כיום זה רק מדרבנן לכן אפשר לסמוך על קטן.

♦ מוריה, שנה שלושים ושש, גליון ד-ו (תכד-תכו), ניסן תשע"ח

חצי במים צוננים מיד אחר הגעלתו לפני שיגעיל את החצי השני אלא שוטפים אותו כשגומר להגעיל את כל הכלי.

לה. בהגעלת כלים הרבה כגון סכ"ס שנוהגים במקומות של הגעלת כלים להניחם בתוך רשת ומנענעים את זה בתוך המים יש להקפיד לא להניח הרבה ביחד, ואם עולה קצת אחד על השני אין צריך להקפיד על זה.

ליבון

מ. ליבון קל דינו כליבון חמור לגבי הדין שיכולים ללבן בתוך מעת לעת מבליעת האיסור.

מא. כלים שצריכים ליבון קל ואין די בהגעלה ואי אפשר ללבנם משום שמתקלקלים אפשר להקל להמתין י"ב חודש ואח"כ להגעילם שלשה פעמים אולם כלים הצריכים ליבון חמור אי אפשר להקל ע"י המתנת י"ב חודש. ועדיין אין זה ברור למעשה.

מב. כשמלבנים כלי ליבון קל אי"צ לשטוף את הכלי אח"כ במים צוננים.

תערובת וחשש חמץ

מג. כשיש חור בכיס שבכגדו ונפל חמץ לתוך הביטנה אינו סגי בביטול כיון שיכול בקלות להוציא את החמץ ע"י התרת התפרים לכן יש להתיר התפרים ולהוציא את החמץ.

מד. ראוי להקפיד לא להכניס אוכל לתוך הכיסים בפסח אף כשניקו את זה לפסח.

מה. מעיקר הדין מותר להשתמש בפסח בכלים חד פעמיים או בנייר סתם כדי להניח בהם או לעטוף בהם מאכל חם. אולם טוב להקפיד שיהיו בהשגחה שזה כשר לפסח.

מו. גביעים שאין מכשירים אותם לפסח אפשר להשאירם בויטרינה בפסח ולעשות ע"ז סימן שזה כלי חמץ וצ"ע. אבל ביש שם מחיצה של זכוכית אפשר לכתחילה להדביק שלא יוכלו לפתוח המחיצה.

מז. כלי של פסח שנפל על הרצפה יש לשטפו לפני שמשתמשים בו אולם מאכל שנפל

לב. בהגעלת כלים כל השנה אין מחמירים לשטוף את הכלי אח"כ במים צוננים רק בהגעלה לפסח מחמירים כן.

לג. בשו"ע (סי' תנ"א סעי' י"ב) איתא: כל הכלים צריך להגעיל ידותיהן כמותן. ובמ"ב (ס"ק ס"ח) כתב: משום שכשנשתמש חמץ בגוף הכלי בחמץ אמרינן דהוליק הבליעה בכולו. אכן משום טעם זה לבד לא היה שייך דין זה אלא בכלי מתכות משום חם מקצתו חם כולו והמחבר הלא קאמר כל הכלים משמע דאף כלי עץ ועל כרחך דחיישינן עוד שמא קיבל היד איזה פעם חמץ על ידי כלי ראשון כשהדיחו אותו בתוכו. ואם הידית עשויה מפלסטיק אף דמחמירים שלא להגעיל כלי מפלסטיק אולם בידות הכלים מפלסטיק אפשר להקל להגעילם.

לד. הא דמחמיר הרמ"א בהלכות פסח שאי אפשר להגעיל כלי זכוכית היינו רק לפסח משום חומרא דחמץ אבל בשאר איסורים נקטינן דכלי זכוכית אינו טעון הגעלה והמחמירים ממתנים כ"ד שעות לפני שמשתמשים בכלי זכוכית שבלע איסור או בשר בחלב.

לה. המגעיל כלים בקומקום חשמלי אם בדעתו מקודם לשתות אח"כ משקה חם אסור לו להשתמש במי הגעלה אולם אם הגעיל כבר את הכלים ורוצה כעת לשתות משקה חם אי"צ לשפוך את המים מהקומקום ולחמם מים חדשים אלא יכול לעשות לו משקה חם מהמים שהגעיל בו את הכלים ואין נפק"מ בזה אם הגעיל כלי שאינו בן יומו או הגעיל בכלי שיש בו פי שישים מהכלי שהגעיל אבל יותר טוב לקחת תמיד מים חדשים.

לו. כלי ששימושם בכלי ראשון רותח לאחר שהעבירוהו מהאש רצוי שלא להגעילו בכלי ראשון שהעבירוהו מהאש אלא רצוי להגעילו דוקא בכלי ראשון שעל האש שמעלה רתיחה.

לז. כשמגעיל כלי בב' פעמים חציו האחד ואח"כ חציו השני וכיו"ב אי"צ לשטוף כל

מוריה, שנה שלוש ושש, גליון ד-ו (תכד-תכו), ניסן תשע"ח ♦

- על הארץ אף שאפשר לשוטפו נוהגים שלא לאכלו בפסח.
- מז.** יש חשש תערובת חמץ בסיגריות ולכן אין לעשן סיגריות בפסח, וכן אני נוהג בל"ג שלא לעשן סיגריות בפסח.
- מז.** יש להחמיר להשתמש בפסח רק בסבון שכשר לפסח. וכ"ש שבמשחת שיניים יש להקפיד שיהא כשר לפסח.
- נ.** חמרי ניקוי שלא לשטיפת כלים אין צריך לקנות כשר לפסח וסבונים ואמה וכו' ומשחות, אודם, איפור וכדו' מעיקר הדין ג"כ אין צריך שיהא כשר לפסח אולם בזה נוהגים להחמיר להשתמש דוקא כשזה כשר לפסח.
- נא.** רעל של עכברים וכדו' שעשוי מחמץ ויש בו ריח טוב ואף ראוי לאכילה [מצד הטעם], מ"מ אי"צ לבערו כיון שאף אחד לא יאכלו כיון שהוא רעל מסוכן.
- חמץ איסור הנאה**
- נב.** בפסח מותר לעבור ליד מאפיות של חמץ כשיש ריח טוב מהחמץ והעיקר שלא יתכוון ליהנות מהריח. והיינו אף כשיש לו דרך אחרת, וכן נהגו בירושלם ללכת בפסח דרך השוק בעיר העתיקה אף שהיה ריח טוב מהחמץ.
- קטניות**
- נג.** גרעיני אבטיח וגרעיני דלעת אינם קטניות וכמו שמותר לאכול אבטיח ודלעת בפסח ביחד עם גרעיניו כך מותר לאכול את הגרעינים לבד. [והיינו בכשר לפסח שאין חשש שנדבק בהם חמץ].
- נד.** אין להשתמש בפסח בכלי שהשתמשו בו לקטניות ואף שאינו בן יומו יש להגעילו. ועל המתארח אצל בן ספרד לכתחילה לא יאכל מכליו שבלועים בקטניות אם הם בני יומן, ובאינו בן יומו אפשר להקל.
- נה.** תינוקות שאוכלים בפסח מאכלי קטניות נוהגים להקפיד ליחד לזה כלים מיוחדים.
- נו.** יש להקפיד שלא ליצוק בפסח מים חמים מכלי של פסח לכלי של קטניות.
- נז.** קטניות בפסח בשבת ויו"ט לבני אשכנז אינם מוקצה כיון שראוי לבני ספרד.
- נח.** בן אשכנז שגדל בקהילה של בני ספרד ונוהג כמנהגי בן ספרד אסור לו לאכול קטניות בפסח.
- נט.** האוכל בפסח עם בן ספרד שאוכל קטניות אין צריך לעשות היכר ביניהם.
- ס.** בן ספרד שמארח בן אשכנז בביתו בפסח אין לו לשים בתבשיל אף מיעוט קטניות, דאף שבדיעבד אם מתערב מיעוט קטניות בתבשיל מותר לאכלו מ"מ אין לערב לכתחילה ואף בציור הנ"ל חשיב לכתחילה.
- מנהגים - התרת נדרים**
- סא.** אשה שנישאת צריכה לנהוג כמנהגי בעלה בין לחומרא ובין לקולא, וראוי שתעשה על מנהגי בית אביה התרת נדרים. והבעל אין יכול למחול לאשתו שתתנהג כמנהגי בית אביה. אולם בנוסח התפלה אפשר להקל שהבעל ימחול לה להתפלל בנוסח בית אביה.
- סב.** מי שמנהג אבותיו לא לאכול בפסח דגים או ירקות מסויימים שטעמי המנהג לא שייך כיום אם רוצה לשנות מנהגו יש לו לעשות התרת נדרים.
- מכירת חמץ**
- סג.** מי שבדק חמץ כדין וביטל ואין ידוע לו על חשש חמץ שיש לו ברשותו מ"מ נוהגים לעשות מכירת חמץ מחשש חמץ שאינו ידוע שיש לו.
- סד.** יש נוהגים כשרוצים למכור חמץ גמור ליתן את החמץ לבעל חנות שממילא מוכר חמץ גמור שימכור את זה ביחד עם חמצו וכן ראוי לנהוג.
- סה.** בשטר הרשאה למכירת חמץ אין צריך להקפיד שלא לעשות מחיקות ותיקונים אולם אם נשארו רווחים יש למלא אותם בפס כדי שלא ישאר מקום להוסיף דבר נוסף.
- סו.** אפשר למכור במכירת חמץ את הארגזים

♦ מוריה, שנה שלושים ושש, גליון ד-ו (תכד-תכו), ניסן תשע"ח

<p>בדיקת חמץ עה. היוצא מביתו קודם הפסח עדיף למנות שליח שיבדוק עבורו בליל י"ד משיבדוק לבד בלילה שלפני יציאתו לדרך לאור הנר בלי ברכה.</p>	<p>שמתחת למיטות אף שזה מחובר למיטה ומשתמשים במיטה בפסח.</p>
<p>עו. מי שאינו יכול לבדוק את החמץ בליל י"ד עדיף שיבדוק ביום י"ג משיבדוק ביום י"ד.</p>	<p>פז. אפשר למכור במכירת חמץ מדף אחד במקרר או בפריזר ולעטפו בנייר או בניילון ואי"צ מחיצה של י" טפחים.</p>
<p>עז. היוצא לדרך ובודק לפני ליל י"ד אין צריך להניח עשרה פתיתים.</p>	<p>פח. ארון מחובר לקיר אפשר למכור לגוי את החלק העליון של הארון ויקנה קרקע במקום אחר לקנין אגב.</p>
<p>עח. הארונות והמקרר שניקו לפסח הנני בודקים באותו יום בנר ומעיקר הדין כשרואים שהכל נקי אי"צ לבדוק שם בנר.</p>	<p>פט. במכירת חמץ שמוכרים את החמץ ומשכירים המקומות אם יש שם חמץ גמור יש לעשות מחיצה עשרה טפחים ואם מוכר רק חשש חמץ די שמסמן בשטר השליחות את המקומות המכורים.</p>
<p>עט. המקפיד לא להכניס חמץ לתוך הכיסים אין צריך לבדוק בערב פסח, אבל לא די שיאמר ברי לי שלא הכנסתי.</p>	<p>ע. מי שצריך לקבל חבילת חמץ בפסח בדואר אינו יכול למכור את זה לגוי במכירת חמץ דעדיין לא זכה בזה ויל"ע האם זה נאסר לאחר הפסח דהרי יצא מרשות השולח בערב פסח ולא הגיע לרשות המקבל עד אחרי פסח.</p>
<p>פ. מרפסת פתוחה ללא גג שניקו אותו לפסח אין חייבים לבדוק שם חמץ דדינו כחצר דתולים שהעורבים ושאר עופות יאכלו את החמץ אם נשאר שם חמץ אחרי הנקיון.</p>	<p>עא. המשכיר או מוכר את ביתו או חדר לגוי במכירת חמץ אין נוהגים להסיר את המזוזה לאחר פסח ולקובעה שוב. וצ"ע מ"ט.</p>
<p>פא. נוהגים שלא לבדוק את החמץ בבית הכסא וסומכים על השטיפה שעושים לפני בדיקת חמץ.</p>	<p>עב. מזון ב' סעודות שמשיירים לשבת שחל בערב פסח אינו נכלל במכירה, וכן כתבתי בשטר הרשאה שאני מוכר את כל החמץ חוץ מהחמץ שעומד לאכילה והי' פתיתים. ואין אני קונה חמץ אחרי שמיניתי את הרב שליח למכור את החמץ משום דאי אפשר למנות שליח על דבר שלא בא לעולם.</p>
<p>פב. בגד מכובס אין צריך לבדוקו מחמץ רק יש להכניס את היד לכיס לראות אם יש שם חמץ בתוך שקית. אולם יש להקפיד לא להכניס בכיסים אוכלין בפסח (כדלעיל אות מד).</p>	<p>עג. רב שמנהגו לדרוש בשבת הגדול או בשבת שובה והוא בתוך אבילות שבעה ואין מי שידרוש במקומו את הדרשה אפשר להתיר לו לדרוש דברים צריכים לו.</p>
<p>פג. במשנה ברורה סימן תל"ג ס"ק כ"ג כתב: ותקרות שלנו שתחת גג המשופע אם דרך להשתמש שם צריך בדיקה שפעמים הולך שם באמצע סעודתו ופתו בידו. ובאשר שטרחא מרובה היא נראה שיש להקל ע"י שימכור לזכרי אותו המקום ג"כ עם החמץ שיש שם. משמע לכאורה דמכירת חמץ ליפטר מבדיקה זה רק בשעת הדחק ונראה דהכונה למכור במכירת י"ד אבל המוכר במכירת י"ג יכול לכתחילה למכור מקום בביתו כדי ליפטר מבדיקת חמץ.</p>	<p>עד. כשחל פסח בשבת נחלקו הדעות אם אומרים ויהי נועם במוצאי שבת הגדול, ואצלנו נוהגים לומר. (א"ה, ע"י בהגש"פ יקרא דאורייתא עמ' מ"ו, ובשו"ת שומע ומוסיף פסח).</p>
<p>פד. השוכר חדר בבית מלון על מנת לשהות שם בפסח והגיע לשם לפני ליל י"ד</p>	<p>שבת הגדול</p>

מוריה, שנה שלושים ושש, גליון ד—ו (תכד—תכו), ניסן תשע"ח ♦

שהברכה תחול גם על הבדיקה של בית הכנסת.

צג. נוהגים שרק בעל הבית אומר בבדיקת חמץ ובשריפת חמץ כל חמירא וכו' ובני הבית אין צריכים לומר. [ועיין להלן סע' ק"ז].

צד. אונן באור לי"ד שלא יבדוק בעצמו אלא ימנה שליח לבדיקת חמץ והשליח יכול לברך את הברכה בשבילו.

צה. אם ניקן הבית היטב ויודע בודאי שאין שם חמץ אינו ברור אם אפשר לברך על הבדיקה כשלא הניח את העשרה פתיתי חמץ.

צו. בשעת בדיקת חמץ אפשר להקל לשבת על הברכיים אף שכל השנה נוהגים להקפיד על זה משום שזה לצורך מצוה.

צז. מותר להפסיק באמצע בדיקת חמץ לברך אשר יצר או ברכת רעמים וברקים ואם הטלפון מצלצל יכול לענות שהוא כעת באמצע הבדיקה.

צה. שמש הבודק את החמץ בבית הכנסת אסור לו לאכול קודם הבדיקה דדינו כבעל הבית.

צט. כיסי הבגדים מעיקר הדין אם כיבסו את הבגדים די להכניס את היד לכיס לראות אם אין שם שקית עם חמץ, אולם נוהגים לבדוק את הכיסים לאור היום.

ביטול חמץ

ק. שכח שקית חמץ במקום רחוק שאינו רשותו אין צריך לבערו ודי שמבטלו כיון שזה אינו ברשותו, וכן אין חשש של שמא יבוא לאכלו.

שריפת חמץ

קא. אין מדקדקים לשרוף החמץ דוקא בסוף זמן אכילת חמץ ואפשר לשרוף לכתחילה מיד בבוקר וכן אין בזה משום בל תשחית כששורף בבוקר.

קב. אפשר לכתחילה לשרוף את החמץ ע"י שליח וכן אני נוהג כיום אולם יש עדיפות לשרוף לבד את החמץ דמצוה בו יותר מבשלוחו.

ומקבל את מפתח חדרו חל חיוב על האורח לבדוק את חדרו בליל י"ד ויל"ע אם יכול לברך דהרי יש לבעל המלון תפיסת יד בחדרים ואם ירצה יכול להעבירו מחדר לחדר אחר ונראה דממ"נ יכול לברך. וכן בחדרי פנימיות בישיבות חל חיוב הבדיקה על הבחורים ויל"ע אם יכולים לברך. וממילא לא מברכים כי הם בודקים בלילות שלפני י"ד.

פה. יש מבני ספרד שמהדרין להשיג פרי חדש לברך עליו שהחיינו קודם ברכת ביעור חמץ ומכוונים גם על הבדיקה דיש דעות בראשונים ובפוסקים שיש לברך שהחיינו על בדיקת חמץ (כף החיים סי' תלב סק"ט). אולם בני אשכנז אין נוהגים כן. ואין נוהגים לכוין בברכת שהחיינו בליל הסדר גם על בדיקת חמץ שהיה כבר.

פו. מי שגמר לבדוק את כל הבית והסיח דעתו מלבדוק ואח"כ נזכר שלא בדק במקום אחד אם אותו מקום חייב בדיקה מעיקר הדין צריך לברך שוב כשבדק את אותו מקום.

פז. מי שאינו יכול לבדוק חמץ אלא מאוחר בלילה יש לדון אם עדיף לעשות שליח לבדוק בתחילת הלילה ולמעשה יכול לנהוג איך שרוצה.

פח. מי ששכניו אינם שומרים תורה ומצוות אינו חייב לבדוק חמץ בכל חדר המדרגות ודי שיבדוק מהכניסה לבנין עד הקומה שהוא דר בה.

פט. את העשרה פתיתים לבדיקת חמץ מניחים בני הבית, והבודק אינו יודע איפה הניחו את זה.

צ. לכתחילה יש לדקדק לקחת לבדיקת חמץ דוקא נר שעוה, אף שנרות חלב בזמננו עשויים מחומרים כימים ונפט, ואם נוטף על הכלים אינם נאסרים.

צא. אין צריך לכבות את החשמל בשעת בדיקת חמץ.

צב. אני בודק את החמץ בבית הכנסת מיד לאחר הבדיקה בבית, ואני לא מפסיק כדי

♦ מוריה, שנה שלושים ושש, גליון ד-ו (תכד-תכו), ניסן תשע"ח

להתענות תענית בכורים כיון שהוא בכור לנחלה אולם בכור לאמו יוצא דופן ולאביו אינו בכור אינו צריך לצום תענית בכורים דאינו בכור לא לנחלה והוא לא פטר רחם לפדיון.

קפז. גר צדק שהוא בכור אין צריך להתענות תענית בכורים. וצ"ע.

קיז. חתן בכור בתוך שבעת ימי המשתה פטור מלהתענות תענית בכורים וממילא פטור מסיום.

קיה. בכור שהוא שוטה אין אביו צריך להתענות תענית בכורים במקומו כשהוא יותר מ"ג שנים.

קיט. בכור המשתתף בסיום בערב פסח ולא טעם מסעודת הסיום אינו נפטר על ידי הסיום מהתענית אלא אם כן למד ג"כ המסכתא דאז יכול לעשות הסעודה בבית.

אולם בכור המשתתף בסעודת הסיום ולא שמע את הסיום נפטר מהתענית וצ"ע בזה.

קכ. בכור שרוצה ליפטר מתענית בכורים בערב פסח צריך להשתתף בסיום מסכת ובשעת הדחק כשאינו יכול להשתתף יכול לסמוך על זה שישמע את סיום המסכת דרך הטלפון.

קכא. סעודת בר מצוה ושבע ברכות פוטר את הבכורים המשתתפים בה מתענית בכורים. **קכב.** לשעבר נהגו מתענות בערב פסח תענית בכורים אין ענין להביא משהו לטעום מהסיום.

קכג. כשחל ער"פ בשבת שתענית בכורים זה ביום ה', מי שאינו צם רק עושה סיום יש לו להחמיר לעשות סיום גם ביום ו', ובדיעבד אפשר להקל שדי בזה שהשתתף בסיום ביום ה'.

מזוזה למטבח שעושים בודלת עראי לפני פסח **קכד.** פתח בלי דלת שצריך לקבוע שם מזוזה בלי ברכה שחוששים לדעת הרמב"ם שפטור ממזוזה אם רוצים לקבוע דלת על הפתח הזה באופן עראי כגון מטבח שיש פתח בלי דלת וקובעים שם דלת לפני פסח כדי שהילדים לא יצאו משם עם חמץ

קג. הקונה חמץ לאחר הבדיקה אינו צריך לברך עוד פעם על ביעור חמץ כששורף את החמץ.

קד. יש נוהגים לשרוף את הנר שבודקים בו את החמץ בשריפת חמץ וכן אני נוהג לפעמים.

קה. מותר לשרוף בשריפת חמץ חמץ של שביעית דזהו מצותו. ולכן ראוי להקפיד שלא לערב חמץ בפירות שביעית בימים שלפני פסח מפני שעלולים ליאסר כשיגיע חג הפסח. וצ"ע אם מותר למכור חמץ של שביעית במכירת חמץ.

קו. המוצא חמץ בפסח ברשותו אף שעשה מכירת חמץ שישורף את החמץ.

קז. כל חמירא וכו' הרבה נוהגים שכל בני הבית אומרים לא רק בעל הבית.

סיום מפכת

קה. מסכת בתלמוד ירושלמי שבהן הגמ' מסתיימת באמצע המסכת חשיב סיום ואין צריך לסיים המשניות.

קט. סיום סדר משניות חשיב סיום, אולם ציבור שחילקו ביניהם ללמוד סדר משניות או כל הש"ס, אינו חשיב סיום.

קי. למד מסכת שלמה שלא כסדרן נחשב לסעודת סיום.

קיא. סיום ספר הזוהר אפילו בלי הכנה חשיב סיום. אולם המסיים שו"ע צ"ע אם חשיב סיום.

קיב. קטנים שסיימו פרק אחד מהגמ' ועושים סיום אינו נחשב לסעודת מצוה אף דכלפי קטנים יש שמחה בסיום פרק אחד.

קיד. סעודת סיום כתיבת ס"ת אינו חשיב סעודת מצוה לפטור בערב פסח מתענית בכורים.

קיד. קדיש שלאחר סיום מסכת מי שהוריו בחיים יכבד משהו אחר לאומרו. וכן אם משתתף בסיום אבל בתוך י"א חודש על אביו או אמו, שיכבד אותו המסיים לומר את הקדיש, אף שאין לו אב או אם.

תענית בכורים

קטו. בכור יוצא דופן מזיווג ראשון יש לו

מוריה, שנה שלוש ושש, גליון ד—ו (תכד—תכו), ניסן תשע"ח ♦

אומר את הסגולה של הר"ש מאוסטרופלי זיע"א לערבי פסחים, ובשמות כמו שפ"ו ושמות המלאכים כגון תק"א אני אומר בפה ולא רק בהרהור.

ערב פסח שחל בשבת

קלז. מזון ב' סעודות שמשירים לשבת שחל בערב פסח אינו נכלל במכירה, וכן כתבתי בשטר הרשאה שאני מוכר את כל החמץ חוץ מהחמץ שעומד לאכילה והי' פתיתים. ואין אני קונה חמץ אחרי שמיניתי את הרב שליח למכור את החמץ משום דאי אפשר למנות שליח על דבר שלא בא לעולם.

קלז. בערב פסח שחל בשבת מותר מעיקר הדין לעשות סעודת ליל שבת במצות כשרות לפסח.

קלח. כשערב פסח חל בשבת מותר לאכול חמץ ביום שישי לאחר שריפת חמץ, וכן להגעיל כלים עד סמוך לכניסת השבת, וכן לגבי עשיית מלאכה דינו כערב שבת ולא כערב פסח.

קלט. יש ענין בערב פסח שחל בשבת להשאיר כזית חמץ לבערו בשבת על ידי פיזורו בשירותים כדי לקיים מצות תשבינו.

קמ. את החמץ שנשאר בערב פסח שחל בשבת אפשר לזרקו לפח אשפה ציבורי המוצב ברחוב דחשיב הפקר, והיינו לפני זמן איסורו, ובמקום שמותר לטלטל או ע"י גוי או קטן.

קמא. הנוהגים לומר את נוסח היהי רצון לאחר שריפת חמץ גם כשערב פסח חל בשבת, עדיף שיאמרו את זה ביום שישי לאחר שריפת חמץ, ולא יאמרו את זה בשבת לאחר ביטול החמץ כיון דזה תחנונים.

קמב. אין נוהגים לאכול מצה עשירה בערב פסח שחל בשבת אף בשבת בבוקר קודם סוף זמן אכילת חמץ.

קמג. בערב פסח איני אוכל קניידלעך רק כשחל ערב פסח בשבת אני אוכל קניידלעך בסעודה שלישית כדי לאכול סעודה שלישית בחמשת מיני דגן וגם משום עונג שבת.

ובפסח מורידים בחזרה את הדלת ראוי להחמיר כשקובעים את הדלת להוריד את המזוזה ולחזור ולהניחה, דאין פטור במזוזה של דלת עראי כמו שיש בבית עראי לכן לדעת הרמב"ם הרי המזוזה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי.

ערב פסח

קכא. בערב פסח נוהגים להקפיד לאכול לפני סוף זמן אכילת חמץ סעודה עם פת חמץ. **קכו.** נראה דמותר לאכול פיתות בערב פסח [עד סוף זמן אכילת חמץ] אף שבני ספרד המצות שלהם דומים לפיתות, ויש לפיתות טעם מצה.

קכז. בשו"ע סי' תע"א סעי' א' מבואר שאין לשנות מעט יין בערב פסח משום דמיסעד סעיד. ויש להחמיר גם לא לשתות מעט מיין ענבים.

קכח. לדעתי אין לאבל בתוך י"ב חודש להיות ש"ץ במנחה של ערב פסח.

קכט. יש להחמיר שלא לאכול עוגיות מקמח מצה בערב פסח.

קל. אין צריך להחמיר להכין מים מסוננים מערב פסח לפסח. וכן אני לא נוהג להכין מים לפסח ואני משתמש בפסח במים מהברז, ואיני מניח בד לסינון המים על הברז.

הפרשת חלה

קלא. אפשר להפריש לחלה על המצות של פסח את המצות הכפולות והנפוחות.

מלאכה בערב פסח

קלב. המנהג כיום שעושים מלאכה בערב פסח לפני חצות וכן בירושלם עיה"ק נוהגים כיום להקל בזה.

קלג. בערב פסח מותר להפעיל מכונת כביסה לפני חצות ומתכבס והולך אחר חצות היום.

קלד. יש להחמיר שלא לצחצח נעלים בערב פסח לאחר חצות.

סדר אמירת קרבן פסח

קלה. בערב פסח לאחר מנחה גדולה אני אומר סדר קרבן פסח של הגר"א, ואח"כ אני

♦ מוריה, שנה שלושים ושש, גליון ד-ו (תכד-תכו), ניסן תשע"ח

מצה

קמז. לכתחילה ראוי להקפיד למי שיכול לקחת [לכזיתים של ליל הסדר] דוקא מצות שנאפו תוך חודש לפני פסח לחשוש לשיטת הב"ח דאין יוצא ידי חובתו במצות שנאפו קודם שלושים יום לפסח.

קמח. מי שאכל כל השנים מצות יד ריחיים של יד ורוצה לאכול כעת במשך הפסח ריחיים של מכונה ורק בליל הסדר יאכל מצות ריחיים של יד אי"צ לעשות התרת נדרים.

קמו. חולי צליאק יכולים לאכול בפסח מצות משבולת שועל כדמבואר במשנה ברורה סימן תנ"ג ס"ק ב' דהמנהג ליקח לכתחילה חטים למצות הוא רק הידור מצוה, ואפשר לעשות גם מצות מאחד מהארבעה מינים. **קמז.** אין לבן אשכנז לאכול בפסח מצות רכות שנוהגים בני ספרד לאכול ואין להקל בזה אף כשמתארח אצל בן ספרד שמדקדק לעשות אותם בכשרות.

קמח. מצה שאינה שלימה אפשר לשורפה במקום חיסורה להחשיבה שלימה, וביו"ט אסור לשורפה דהוי מתקן.

קמט. אין לבני אשכנז להשתמש בפסח בכלים שהשתמשו בו למצה עשירה.

מצה ברייט ברכתו

קנ. על מצה ברייט כשעשויה בפתיית מצה פחותים מכזית מברכים מזונות, אף שלא בטל ממנה צורת המצה כיון דנקטינן לעיקר הדין דטיגון חשיב כמבושל, על כן יש להקפיד שכל חתיכה יהא פחות מכזית ויברכו על זה בורא מיני מזונות, וירא שמים יקפיד לא לאכול מצה ברייט רק בתוך הסעודה אבל רק מחומרא בעלמא.

מצה כל שבעה

קנא. לדעת הגר"א שמקיימים מצוה בכל כזית מצה בפסח אי"צ לדקדק לאכלו ללא תוספת כדי שלא לבטל טעם מצה. [וכן אי"צ לחשוש במצה מכונה משום חסרון לשמה, אף שאנו מחמירים לענין הכזיתים בליל הסדר לאכול רק של יד, דלענין זה אנו סומכים דמהני הלשמה כל ז'].

מצה מכונה

קנב. בשנת תשי"א הייתי אצל מרן החזו"א לפני פסח ושאל אותי איזה מצות אני אוכל, והשבתי מצות מכונה, נתן לי מצה אחת של יד משלו לכזית ראשון ומאז (משום חשש לשמה) אני כבר קונה לבד מצות יד לכזיתים של ליל הסדר. (ע"ע בשו"ת שומע ומוסיף פסח).

קנג. מי שמנהג אבותיו לאכול בפסח מצות יד יכול לעשות התרת נדרים ולשנות מנהגו ולאכול מצות מכונה.

מצה שרויה

קנד. מי שאבותיו נוהגים שלא לאכול מצה שרויה בפסח נראה שיכול לעשות התרת נדרים ולאכול.

ליל יו"ט ראשון

הדלקת נרות

קנה. האוכל בליל הסדר בבית אביו או חמיו וישן בבית אחר יש להדליק את הנרות במקום השינה ששם עיקר דירתו, ויניח נר גדול שידלק כשיחזור לאחר הסדר, ואי"צ להדליק את זה דוקא בחדר שינה הוא הדין שאפשר להדליק שם בסלון, ואף כשחל ליל פסח במוצאי שבת מותר להדליק שם אף שאינו נהנה מזה כיון שיש אור חשמל.

תפלות החג

קנו. הטועה בתפלה בפסח ואמר חג הפסח במקום חג המצות מסתבר דיצא ידי חובתו.

קנז. הטועה בשלוש רגלים או בר"ח ובמקום לומר את יום חג המצות הזה וכדו', אמר את יום הזכרון הזה לא יצא יד"ח אף דכתיב על כל היו"ט ור"ח והיו לכם לזכרון לפני אלוקיכם (במדבר י"י).

קנח. ביעלה ויבוא אם אמר את החג הנכון אך במקום לומר בחג הפסח זמן חרותנו אמר זמן מתן תורתנו וכדו' אולי יצא יד"ח רצ"ע.

ברכת מעין שבע

קנט. בליל פסח שחל בשבת אם הש"ץ טעה

מוריה, שנה שלושים ושש, גליון ד-ו (תכד-תכו), ניסן תשע"ח ♦

והתחיל לומר ברכה מעין שבע יסיים ולא יפסיק באמצע. (ע"ע בשו"ת שומע ומוסיף פסח)

הלל בבית הכנסת

קפ. אני נוהג בליל פסח שלא לברך ברכת הלל בביהכ"נ, ואני מכין שלא לצאת בזה ידי חובת אמירת הלל בליל פסח וכל אמירתי רק כדי לקיים המנהג, אולם הש"ץ אצלנו כן מברך ברכת הלל.

קפא. המתפללים מעריב בליל פסח בפלג המנחה אין להם לומר הלל בברכה רק בלי ברכה. (א"ה, ע"י שו"ת שומע ומוסיף פסח).

קפב. נשים המתפללות מעריב בליל פסח אומרות הלל בברכה.

ליל הסדר

קפג. אָבֵל וחתן בשנה ראשונה יכולים ללבוש קיטל ירושלמי (וויסע חאלאט) בליל הסדר. וקיטל רגיל יש מנהגים שונים אם להלביש בליל הסדר.

קפד. לא שמעתי מכזה מנהג להניח עץ רימון על השולחן בליל הסדר זכר לקרבן פסח שניצלה בשפוד של רימון.

קפה. כשמתארחים בליל הסדר מותר לבנות לנגן מה נשתנה דזה לא חשיב ניגון לענין ערוה (ואי"צ למנוע מפני שמיעת האורחים).

קפו. יש לזהר בכל סכנות של חז"ל כגון ביצה קלופה ובצל קלוף בליל פסח אף דזה ליל שימורים.

קערת ליל הסדר

קפז. אני מסדר את הקערה כדעת הגר"א ורק שני מצות, ואין הפסק בין מצה למצה. והמינים הם מסביב למצות. (א"ה, ע"י הגש"פ יקרא דאורייתא ריש עמ' לח).

קפח. אני נוהג להביא את קערת ליל הסדר לשולחן לאחר הקידוש.

קפט. אפשר להשתמש לקערת ליל הסדר בקערות של ג' קומות, והעיקר בשעת ברכת הלחם משנה להוציא את זה ולאחזו את זה ביחד ללא הפסק בין המצות.

קע. לזרוע אני לוקח כנף של עוף.

קעא. את ה"זרוע" אין צריך בדוקא רק לצלותו ואפשר לבשלו קודם ואח"כ לצלותו קצת.

קעב. הביצה שעל הקערה אני לוקח ביצה מבושלת קלופה, ואוכלים ביצים בתחילת הסעודה. ואני אוכל הביצה מהקערה.

הסיבה

קעג. במ"ב סי' תע"ב ס"ק ז' כתב שישב בהסיבה, ר"ל ראשו מוטה לצד שמאל על המטה או על הספסל וכרים תחת ראשו אצל השולחן. ופעם הייתי מקפיד על זה שגם הראש יהא מוטה לצד שמאל אבל הפסקתי לנהוג כן כיון שהיין נשפך כשהראש מוטה וכיום רק את הגוף אני מטה לצד שמאל והראש עומד ישר באויר.

קעד. אפשר להסב בליל הסדר על ידית של הכסא או כשאין ידית לסובב את הכסא ולהסב על המשענת של הכסא, וראוי להדר להניח כרית על הידית או המשענת.

קעה. אפשר לטעום קצת מהכוס בלא הסיבה ואח"כ להסב כדי שלא ישפך הכוס דאם מיסב מתחילת השתיה ישפך יין מהכוס.

קעו. מי שנמצא בליל הסדר בבית חמיו שהוא גם רבו מובהק צריך מחילה כדי להסב בליל הסדר דאינו דומה לאבא שמסתמא לא קפיד עליה.

קעז. הנמצא בליל הסדר אצל רבו, ורבו אינו אומר לו שיכול להיסב שלא יסב ולא יבקש רשות מרבו להיסב.

קעה. נשים ששתו את הד' כוסות או אכלו את הכזית מצה בעמידה יצאו יד"ח.

קעט. ברכת בורא פרי הגפן ועל אכילת מצה בליל הסדר אין לומר בהסיבה.

אמירת סימני הסדר

קפ. אני נוהג לומר בתחילת הסדר את כל הסימנים ואח"כ לחזור ולומר כל סימן במקומו.

קדש - ד' כוסות

קפא. עדיף לקחת לכל הד' כוסות כוס כשיעור

♦ מוריה, שנה שלושים ושש, גליון ד-ו (תכד-תכו), ניסן תשע"ח

מכה ומכה כדי שלא ישתו את היין שהיתה על אצבעם מהמכה הקודמת.

קצה. את היין ששופכים מהכוס בעת אמירת המכות יש לשפוך, ואי"צ לשפוך את זה מיד.

קצו. אחרי שמטיפים מעט יין מן הכוס בכל מכה ומכה יש למלאות שוב את הכוס.

קצז. המסובים על שולחן אביהם או חותנם בליל הסדר והסב מספר את סיפורי יציאת מצרים לנכדיו מ"מ יש לאב לספר קצת לבניו כדי לקיים מצות "והגדת לבנך" ו"מצוה בו יותר מבשלוcho".

קצה. בלפיקך אנחנו וכו' אני אומר "ונאמר לפניו הללויה" ואיני אומר שירה חדשה וכו' הרמב"ם, ולכן לכו"ע יש לומר ונאמר בחולם ולא בסגול.

קצט. כשחל פסח במוצאי שבת אני נוהג כדעת האומרים לומר מן הפסחים ומן הזבחים, שהרי אין חגיגה נאכלת בלילה זה, יעוין בשעה"צ סי' תע"ג ס"ק פ'.

ר. מי שהוא עייף בליל פסח אחר הסדר או שידוע שאם לא ילך לישון לא יוכל לכוון למחרת בתפילתו הרי זה כמו חטפתו שינה ומותר לו ללכת לישון.

רא. אם חטפתו שינה בליל פסח והתעורר כשעדיין לילה חייב לעסוק בסיפור יציאת מצרים.

רב. אב שהוא בן חו"ל ונמצא עכשיו בארץ ישראל אינו מקיים מצות והגדת לבנך בליל ב' של פסח כשמספר לבנו שהוא בן ארץ ישראל.

מוציא מצה

רג. אני נוהג לומר "מוציא מצה מרור כורך שלחן עורך צפון" לפני הנטילה של המוציא.

רד. בליל הסדר אני נוהג להניח מלח על השלחן אף שאין טובלים את המצות במלח בליל הסדר.

רה. בני הבית שאין להם קערה לבד בליל הסדר ואין די במצות שבקערה לאכול

הגדול ולשתות רוב כוס מלקחת כוס כשיעור הקטן ולשתות את כל הכוס.

קפב. יכולים לכתחילה לקחת מיץ ענבים לד' כוסות בליל הסדר, וכן אני נוהג.

קפג. רק לבעל הבית יש למזוג לו את הכוס בליל הסדר משום דרך חירות אולם שאר בני הבית כל אחד יכול למזוג לעצמו.

קפד. בן אסור לו לבקש מאביו שימזוג לו את הכוס בליל הסדר.

קפה. אין למזוג בליל פסח יין אדום לתוך יין אחר לשם שינוי מראהו כיון שאין מכוין לשם אכילה אלא לשם צביעה כדי לקיים המצוה מן המובחר של יין אדום, ולכן לא שייך לומר בזה אין צביעה באוכלין.

ורחין

קפו. אני נוהג לומר כרפס לפני הנטילה.

קפז. אין להפסיק בין נטילת ידים שלפני הכרפס לאכילת הכרפס.

קפח. בנט"י לדבר שטיבולו במשקה אין הנשים צריכות להסיר הטבעות, וכן בליל הסדר בנט"י לכרפס אי"צ להסיר הטבעות.

כרפס

קפט. לכרפס אני לוקח מלפפון עם סלרי מבושל.

קצ. אני נוהג לטבל את הכרפס במי מלח והמרור בחרוסת לפני הברכה כמ"ש במעשה רב סי' קפ"ז, ודלא כהמהרי"ל שיש לטבל לאחר הברכה.

קצא. בכרפס אני מטביל במי מלח באופן שיהא כל הירק מושקע במי מלח, ויש להחזיק את הכרפס ביד ולא במזלג.

מגיד

קצב. אפשר להקל לקרוא את הכיתוב שתחת התמונות בהגדה של פסח.

קצג. אין אני נוהג לאחוז את החצי מצה הטמונה לאפיקומן להראותה לכל המסובים שהיא זכר לפסח כשאומרים אין מפטירים אחר הפסח אפיקומן כמ"ש בשבלי הלקט סי' רי"ח.

קצד. הנוהגים לשפוך את היין בעשר מכות באצבע אין צריכים לנגב אצבעם בין כל

מוריה, שנה שלושים ושש, גליון ד—ו (תכד—תכו), ניסן תשע"ח ♦

- מהם את הכזיתים ואוכלים מהמצות שבצד לכאורה אי"צ לאכול ב' כזיתים ודי להם בכזית אחד וחתיכה קטנה מהמצה העליונה של לחם משנה.
- רו.** מוציא מצה - לכזית מצה ראוי לקחת 33 גרם מצה, ואפשר להקל לקחת רק 20 גרם מצה. ולחולים די ב=17 גרם מצה.
- ריז.** החלקים החרוכים שבמצה אין יוצאים בו יד"ח מצה ואינו מצטרף לשיעור כזית.
- ריח.** אני נוהג להקנות לפני נטילת ידים את הכזיתים של המצות והמרור בליל הסדר לכל המסובים וכולם מגביהים את זה כדי לקנות את זה. (א"ה, עי' הגש"פ יקרא דאורייתא עמ' לד סע' י"א).
- ריט.** שיעור הזמן של כדי אכילת פרס יש לחשב ממתי שמכניסים את המצה לפה.
- רי.** הפוסקים שחיטבו את הזמן לשיעור כדי אכילת פרס שתי דקות או ארבע דקות מדדו את זה בביצים של זמנינו אולם אם אנו אומרים שיש להכפיל את הזיתים יש גם להכפיל את הזמן של שיעור כדי אכילת פרס. (עי' קיצור הל' מועדים סוכות פרק י"ג מו"ה לח).
- ריא.** בשער הציון סי' תע"ז ס"ק ד' כתב שצריך לכוין בברכת על אכילת מצה לפטור גם את האפיקומן ולכן יש להקפיד לא להפסיק באמצע הסעודה בדיבור שלא מענין יציאת מצרים וקרבן פסח, ויל"ע האם מותר לזמר זמירות שלא קשור לזה כגון לזמר אתה בחרתנו או זמירות שבת כשחל יו"ט ראשון של פסח בשבת, וישירו זאת בסעודת היום. (א"ה, וע"ע בס' ובכץ צדיקים פ"א ד"ה הערה).
- מרור**
- ריב.** מה שהתחילו לאכול למרור ירק שקורין עולשין צ"ע אם יש מסורת שזה הירק הוא עולשין וגם אם כן, הלא חסא מצוה מן המובחר.
- ריג.** למרור אני לוקח את הקלחים האמצעיים של העלים של החסה.
- ריד.** את המרור אני נוהג לטבול כולו בתוך החרוסת.
- ריזו.** באכילת מרור וחרוסת אני לוקח מהקערה של הסדר, ולבני ביתי אני נותן מהקערה שעל השלחן.
- ריזי.** אני נוהג לטבל את הכרפס במי מלח והמרור בחרוסת לפני הברכה כמש"כ במעשה רב סי' קפ"ז, ודלא כהמהרי"ל שיש לטבל לאחר הברכה.
- חרוסת**
- ריז.** ברמ"א סי' תע"ג סעי' ה' איתא: ועושין החרוסת מפירות שנמשלו בהם ישראל כגון תפוחים תאנים אגוזים רמונים שקדים, ונותנים להם תבלין כגון קנמון וזנגביל הדומין לתבן שהיו מגבלין בו הטיט. ויש מדקדקים גם כיום להכניס תבלינים לתוך החרוסת, אולם העולם אינו מקפיד על זה והעיקר להכניס לתוך החרוסת בננה כדי שיהא עבה כמו טיט, וכן להוסיף מיץ לימון, ואני מכניס לתוך החרוסת תפוחים אגסים תמרים בננות אגוזים שקדים ומיץ לימון.
- ובשעהכוונות כתוב שבני אשכנז עושים את החרוסת מתפוחים אגסים ואגוזים.**
- ריח.** נוהגים לעשות את החרוסת שבקערה עבה זכר לטיט ולפני הטיבול מוסיפים לזה יין שיהיה רק זכר לדם. [א"ה, וע"ע בכ"ז בשו"ת שומע ומוסיף פסח].
- כורך**
- ריט.** בכורך אני מטביל את המרור בחרוסת אבל לא את המצה.
- ריב.** כשאוכלים ב' כזיתים בכורך דהיינו כזית מצה וכזית מרור וב' כזיתים באפיקומן צריך לאכול שניהם בכדי אכילת פרס אחת. [ומי שלא יכול שיאכל שיעורים קטנים].
- ריבא.** זכר למקדש כהלל אני נוהג לומר לאחר אכילת כורך.
- ריבב.** אחרי כורך אני מברך ברכת העץ על פרי ואוכל כזית חרוסת שי"א שצריך לאכול

רלג. מי ששכח בברכת על הגפן אחר כוס רביעי הזכרת יו"ט אין צריך לחזור. (ע"ע שו"ת שומע ומוסיף פסח).

הלל

רלד. בחצי השני של הלל בליל הסדר אף דאינו מתחיל בברכה מכל מקום יש להחמיר שלא להפסיק בדיבור בבין הפרקים.

כוס אליהו

רלה. כוס של אליהו גדול אע"פ שאין שותים מזה מ"מ טעון טבילה בברכה כיון שיכולים לשתות מזה.

רלו. אני נוהג למזוג כוס של אליהו בגביע רגיל ומכסהו לאחר הסדר ולמחרתו אני עושה בזה קידושא רבא.

- ולא שמעתי מכזה מנהג שאין מוזגים כוס של אליהו.

יו"ט שני ליל הסדר - מגיד

רלז. בן ארץ ישראל המתארח אצל הוריו בחו"ל, ובעת הסדר בליל ב' שואל מה נשתנה לאביו אינו פוטר את אמו מלומר מה נשתנה לאביו דמה נשתנה צריך לשאול בר חיובא והבן אינו בר חיובא, לכן האשה צריכה לשאול מה נשתנה כמו מי שאין לו בן.

יו"ט א' של פסח שחרית

רלח. פיוט י-ה אלי וגואלי אומרים רק ביום א' של פסח ויום א' של סוכות כשחל ביום חול, דהיינו שאין אומרים את הפיוט בשבת, וכן לא ביו"ט שמזכירים בו נשמות. (א"ה, ע"ע זורח השמש מו"ה קסה). ובפסח מדלגים ולתודה. (עי' זורח השמש שם).

מוסף

רלז. קדיש שלפני מוסף ביו"ט ראשון של פסח ובשמיני עצרת לאחר תפילת טל וגשם שאומרים לפני הלחש אומרים בניגון רגיל של שויו"ט, ולא בניגון קדיש של טל וגשם שנוהגים בחו"ל.

רמ. הטועה בימות הקיץ ואמר משיב הרוח ומוריד הגשם או ותן טל ומטר לברכה יש

כזית חרוסת ומצאתי לזה ב' ראיות: א. הא דכתב הרמ"א בסי' תע"א סעי' ב' דיש מחמירין בער"פ שלא לאכול פירות כדי לאכול החרוסת לתיאבון. משמע מזה שיש מצוה באכילת חרוסת. ב. מלשון שכתב הטור בתמיה על סברת הרמב"ם ורע"ג להטביל הכזית מצה בחרוסת, וכתב הטור דהרי אתי חרוסת דרבנן ומבטל מצה דאורייתא. ומדכתב, חרוסת דרבנן משמע שחרוסת שאוכל בליל פסח מקיים מצוה דרבנן, דאי לאו הכי היה צריך לומר חרוסת דרשות.

שלחן עורך

רכג. מותר לאכול ירקות חוץ מהכרפס והמרור בליל הסדר.

רכד. אפשר לאכול סלטים בסעודה בליל הסדר ואינו נחשב שמוסיפים על ב' הטיבולים.

רכה. אין לאכול שניצל בליל הסדר דדינו כמו צלי. (ואצ"ל בשר כבד).

אפיקומן

רכו. עדיף לא לתת לילדים לחטוף את האפיקומן.

רכז. כשאוכלים ב' כזיתים באפיקומן צריך לאכול שניהם בכדי אכילת פרס אחת. [ומי שלא יכול שיאכל שיעורים קטנים].

רכח. הא דמותר לשתות תה לאחר האפיקומן מסתבר שזה אף שמוסיף לזה סוכר. ואנו מחמירים שלא לשתות אפי' מים.

רכט. גם רופא שיש לו משמרת לילה בליל פסח יש לו להחמיר לא לשתות קפה לאחר אכילת האפיקומן. (ע"ע שו"ת שומע ומוסיף פסח).

ברך

רל. הנוהגים לומר בשבת ויו"ט שיר המעלות אומרים ג"כ בליל הסדר לפני ברכת המזון (אף שבהרבה הגדות אין מובא שיר המעלות קודם ברהמ"ז).

רלא. בליל הסדר בברכת המזון ראוי לכל המסובים לאחוז את הכוס ולא רק המזמן.

רלב. שפוך חמתך אני אומר בעמידה ואומרים כשפותחים הדלת ברוך הבא.

מוריה, שנה שלושים ושש, גליון ד-ו (תכד-תכו), ניסן תשע"ח ♦

- רנ.** בחוה"מ פסח לוקח הש"ץ את הס"ת השני אף שזה לא מפטיר.
- רנא.** מותר לשמוע תזמורת מטייפ בחוה"מ פסח, ואין להחמיר בזה, משום שיש מצוה של שמחת חג.
- כותל המערבי**
- רנב.** יש לדקדק לעלות לרגל בשלושה רגלים לכותל המערבי לקיים מנהג עליה לרגל בזמן הזה. (וכמ"ש באורך בקונטרס משוש כל הארץ).
- רנג.** אני נוהג לעלות לכותל המערבי בחוה"מ פסח ובימי ההשלמה לאחר שבועות, אולם בחוה"מ סוכות אין אני עולה שעדיף לשבת בסוכה לקיים מ"ע דסוכה מהענין לעלות לרגל בזה"ז. (וכמ"ש בקונטרס משוש כל הארץ סעיף ט').
- שבת חוה"מ פסח**
- רנד.** הנוהגים שלא לשתות בימי הפסח מים בלתי מסוננים מ"מ מותר להם להשתמש בשבת בברז שיש בו מסננת דהמים נקיים בזמנינו.
- מגילת שיר השירים ורות**
- רנה.** המתפלל בשבת חוה"מ או בחג השבועות במקום שאין קורין מתוך מגילה מגילת רות שיר השירים וקהלת אם באפשרותו לילך לאחר התפילה לשמוע קריאת המגילה מקלף בציבור, יעשה כן.
- רנו.** מגילות קהלת רות שיר השירים אין דינם כמו מגילת אסתר שכשר אפי' אם חסר בו אותיות, אלא דינם כמו ס"ת, שרק מגילת אסתר דנקרא אגרת כשר כשחסר בו אותיות. (א"ה, ע"י קיצור הל' מועדים שבועות דיני קריאת המגילה ס"ב).
- חול המועד – תפלה**
- רנז.** מותר לבקש בקשות פרטיות בחול המועד וראוי לקצר.
- רנח.** בשבת חוה"מ אין אומרים במי שבירך בעבור שעלה לתורה "לכבוד הרגל".
- רנט.** הנוהג להניח תפילין בחול המועד ומתפלל במקום שאין מניחין תפילין עדיף להתפלל
- לו לחזור לתחילת הברכה, ולא מהני לחזור תוך כדי דיבור.
- רמא.** בן א"י הנמצא בחו"ל בקיץ צריך לומר מוריד הטל.
- רמב.** בן חו"ל שאינו אומר בקיץ מוריד הטל, כשנמצא בא"י יכול לנהוג איך שרוצה לגבי אמירת מוריד הטל, אולם כשהוא ש"ץ חייב לומר מוריד הטל.
- ותערב**
- רמג.** כשאין בבית הכנסת כהנים בתפילת מוסף של יו"ט אין אומרים ותערב.
- קידוש שחרית יו"ט א'**
- רמד.** בפסח מי שאינו אוכל שרויה (הכולל עוגות מקמח מצה) ועושה בשבת בבוקר קידוש ואינו הולך לאכול מיד את הסעודה לכתחילה ישתה עוד רביעית יין, ובדיעבד די שיאכל עוגות מקמח תפוא"א שזה המזונות שלו בפסח.
- הבדלה**
- רמה.** במוצאי יו"ט ראשון שחל בשבת, וכן במוצאי שבת חוה"מ, אין אומרים בהבדלה "הנה אל" וכו' להראות שזה עדיין חג, ובמוצאי יו"ט האחרון שחל בשבת אומרים בהבדלה "הנה א-ל" וכו' אולם אין שרים לפני מעריב לדוד ברוך וכו'.
- חול המועד פסח**
- רמו.** קטן שהגדיל בחוה"מ פסח אסור שיהדר ויאמר שוב הלל השלם ללא ברכה ביום שהגדיל אף שאין אומרים הלל השלם כיון שכבר אמרוהו ביו"ט הראשון.
- רמז.** בחוה"מ פסח אם טעו בקריאת התורה וקראו את הקריאה של יום אחר יצאו יד"ח.
- רמח.** בחוה"מ פסח מניחים את הס"ת השני על הבימה לפני הגבהת הס"ת הראשון.
- רמט.** בחוה"מ פסח בטעו ואמרו חצי קדיש אחרי הקריאה בס"ת הראשון יש לחזור ולומר חצי קדיש אחרי הקריאה בס"ת השני.

ביחידות מלהתפלל בציבור ולהניח את התפילין אח"כ בבית.

רס. מותר ללכת להתפלל בחול המועד על קברי צדיקים וקברי אבות כדוגמת מערת המכפלה קבר רחל וקבר רשב"י במירון וראוי לקצר.

אך בקברי צדיקים שהם בתוך בית הקברות עדיף לא ללכת בחוה"מ להתפלל שם. (א"ה, עיין בשו"ת שומע ומוסיף פסח באורך).

שביעי של פסח

רסא. הפרושים בירושלם לא נהגו לומר שירת הים בליל שביעי של פסח אולם אני נוהג לומר.

רסב. בליל שביעי של פסח יש חיוב ע"פ קבלה לקיים מצות עונה.

רסג. בשביעי של פסח איתא במעשה רב סי' קצ"ג לומר בשחרית ויושע ואז ישיר פסוק בפסוק, אולם אצלנו הש"ץ ניגש רק להקל בתעצמות, לכן אין אומרים את השירה פסוק בפסוק.

רסד. בשביעי של פסח במקום שנוהגים הציבור לומר שירת הים יחד עם הש"ץ פסוק בפסוק בקול רם אם שכח מזה ובאמירת פסוקד"ז מיהר לפני הציבור, וכבר גמר שירת הים לעצמו אם עדיין לא התחיל לומר נשמת יכול לחזור ולומר השירה עם הציבור.

יזכור

רסח. באמירת יזכור ביו"ט ומיעוט הקהל יוצאים החוצה נוהגים להניח את הס"ת על הבימה, ואין צריך לתת אותם לאנשים אחרים שיחזיקו את הס"ת. ואם רוב הקהל יוצאים צריכים על פי הדין להחזיר את הס"ת לארון קודש קודם יזכור. (א"ה, עי' קיצור הל' מועדים ר"ה דינים לתקיעות ס"א, ובס' זרח השמש עמ' לט ס"ק ק"ד).

רסו. ב"יזכור" מזכירים גם נשמות של קטנים.

רסז. מי שנפטר לו בן והוריו עדיין בחיים שיבקש ממישהו אחר שיזכיר את שמו ב"יזכור" והוא יצא החוצה כמו כל מי

שיש לו הורים.

רסח. אשה שאינה יכולה לבוא לביהכ"נ לאמירת "יזכור" תאמר בביתה ביחידות.

רסט. ב"יזכור" אפשר להזכיר אשתו הראשונה אף שיש לו אשה אחרת, רק יש לזהר שהאשה השניה לא תדע מזה.

מוסף ז' של פסח

רע. אין נוהגים בשביעי של פסח לומר קודם והקרבתם פסוק וביום השביעי מקרא קדש וגו' כדעת האדר"ת המובא בלוח לא"י. (ועי' זה השלחן ח"ב סי' ת"צ, ובוזרח השמש עמ' עה סע' ל').

פעודה ג' כשחל בערב שבת

רעא. שביעי של פסח שחל בערב שבת הנוהגים לאכול בשביעי של פסח סעודה שלישית יכולים לאכול סעודה שלישית עד שעה עשירית, ואני אוכל בכה"ג סעודה שלישית לפני חצות.

אסרו חג

רעב. באסרו חג באר"י אין אומרים למנצח. ובחו"ל חלוקים המנהגים.

רעג. אסרו חג של פסח שחל בשבת אין אומרים אב הרחמים אף שזה ימי הספירה, ובחו"ל אומרים אז אב הרחמים כיון שאומרים יזכור.

חמץ שעבר עליו הפסח

רעד. אני משתדל שלא לאכול חמץ גמור שעבר עליו הפסח שנמכרו במכירת חמץ, אבל קמח שנמכר במכירת חמץ איני מקפיד שלא לאכול, והעיקר מה שאני נזהר שלא יהא בלחם שאור מוקפא שעבר עליו הפסח, או עוגות שנעשו מבצקות שהוקפאו קודם פסח, ונמכרו במכירת חמץ.

רעה. קנה חמץ שעבר עליו הפסח והחזירו לחנות ונתן לו חזרה את הכסף אף שהיה אסור לעשות כן דחמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה, מ"מ לאחר שעשה כן אין הכסף אסור בהנאה ולא יתקן כלום בזה אם לא ישתמש עם הכסף.

מוריה, שנה שלושים ושש, גליון ד-ו (תכד-תכו), ניסן תשע"ח ♦